

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์นิพนธ์ (Historiography) เป็นเรื่องใหม่สำหรับวงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไทยพอสมควร อาจจะกล่าวได้ว่า คำนี้เริ่มเข้ามาเป็นที่รู้จักและมีบทบาทต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย เมื่อประมาณกลางทศวรรษ 2500 เมื่อสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งได้เริ่มให้ความสำคัญและจัดเข้าเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรสำหรับนักศึกษาวิชาเอกประวัติศาสตร์ โดยเริ่มต้นจากการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก่อน ต่อมาจึงได้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไทยกันอย่างจริงจังขึ้น นักวิชาการทางประวัติศาสตร์และนักวิชาการในสาขาอื่น ๆ บางท่านได้เสนอบทความเกี่ยวกับเรื่องนี้ในวารสารวิชาการ จนกระทั่งได้มีการรวมเล่มในหนังสือชื่อ ปรัชญาประวัติศาสตร์ (พิมพ์แล้ว 3 ครั้ง 2518, 2519 และ 2527) ซึ่งได้รับลาคำตอบรับจนต้องพิมพ์ซ้ำในระยะเวลาไม่นาน และยังได้รวบรวมบทความตีพิมพ์ในหนังสือชื่อ ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย (2519) นอกจากนี้ได้ปรากฏผลงานค้นคว้าในรูปของวิทยานิพนธ์ของนางวิภาชลิทานนท์ ชื่อ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย (2524) ซึ่งเป็นผลงานที่ศึกษาระดับมัธยมศึกษาไทยในช่วงสมัยโบราณจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยแบ่งเนื้อหาศึกษาตามประเภทของผลงานทางประวัติศาสตร์ คือ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยแบบจารึก ท่านาน พงศาวดาร หลังจากนั้นมีความเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยอีก 2 ชิ้น ผลงานของนิสิตปริญญาโทภาควิชาประวัติศาสตร์ คือ เรื่อง "ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย : ศึกษาพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" และ "พระราชนิพนธ์พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-4 ฉบับ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ : ประวัติศาสตร์ไทยยุคใหม่" ในวารสารอักษรศาสตร์ (มกราคม, 2528) ซึ่งอาจนับเป็นผลงานล่าสุดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย

สรุปแล้วผลงานทางค้ำานประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย ได้รับความศึกษาเป็นหัวข้อย่อย ๆ กระจายในรูปบทความ งานศึกษาที่เป็นระบบจริงจังยังมีอยู่น้อย ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเลือกค้นคว้าประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย พ.ศ. 2475-2516 ซึ่งอาจจะนับว่า ยังเป็นช่วงที่ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจัง ทั้ง ๆ ที่มีลักษณะน่าสนใจในฐานะที่เป็นระยะเวลาของการพัฒนาของประวัติศาสตร์นิพนธ์ ที่จะ เป็นตัวกลางหรือตัวเชื่อมระหว่างประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยสมัยโบราณกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยที่ค้ำารงอยู่ในปัจจุบัน และเป็นพื้นฐานสำหรับการทำความเข้าใจกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยในปัจจุบันด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยช่วง พ.ศ. 2475-2516 เพื่อหาคำตอบว่า หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ซึ่งสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางค้ำานการ เมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญานั้น ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยมีการ เปลี่ยนแปลงมากน้อยแค่ไหน และประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยกระแสหลักที่มีบทบาทอิทธิพลต่อการศึกษาประวัติศาสตร์คืออะไร มีลักษณะเช่นไร ในขณะเดียวกัน ท่ามกลางประวัติศาสตร์นิพนธ์กระแสหลักนั้น ประวัติศาสตร์นิพนธ์กระแสรองอื่น ๆ ได้ก่อเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด และมีลักษณะอย่างไร โดยพิจารณาจากสัมพันธภาพของแนวคิด เนื้อหาวิธีการของประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย และพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยกับสภาพแวดล้อมทางสังคมอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ในการ วิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย พ.ศ. 2475-2516
2. เพื่อศึกษาสัมพันธภาพระหว่าง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กับประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย
3. เพื่อศึกษาหาประวัติศาสตร์นิพนธ์กระแสหลัก และประวัติศาสตร์นิพนธ์กระแสรองที่ค้ำารงอยู่ในช่วงที่ศึกษา
4. เพื่อศึกษาพื้นฐาน ของประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยหลัง พ.ศ. 2516

ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษาเฉพาะประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย ระหว่าง พ.ศ. 2475-2516 โดยศึกษาจากงาน ผลงานเขียนที่เขียนขึ้น และพิมพ์เผยแพร่ในช่วงระยะที่ศึกษา ส่วนผลงานเขียนประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นก่อนหรือหลังช่วงที่ศึกษาจะนำมาพิจารณาประกอบ
2. เนื่องจากผลงานทางประวัติศาสตร์ไทยมีจำนวนมาก และมีแนวการเขียนที่แตกต่างกัน และ/หรือเหมือนกัน จึงเลือกศึกษากรณีที่สามารถเป็นตัวแทนผลงานประวัติศาสตร์ในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และหยิบยกเอาผลงานเด่น ๆ ที่สามารถสะท้อนแนวประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยกระแสหลัก และกระแสรองอื่น ๆ เท่านั้น ผลงานประวัติศาสตร์นอกเหนือจากนี้ไม่อยู่ในขอบข่ายของการศึกษา
3. การกำหนดระยะเวลาที่ศึกษาจาก พ.ศ. 2475-2516 เนื่องจากเห็นว่าระยะดังกล่าวเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ทั้งเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 และเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญ 2 ช่วงของประวัติศาสตร์ไทย ประกอบกับระยะเวลาที่ศึกษานี้ น่าสนใจในฐานะผู้รับเอาแนวประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาส่งต่อให้กับประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยในปัจจุบัน

วิธีการค้นคว้าและดำเนินการวิจัย

การค้นคว้าและวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ใช้แนววิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) เป็นหลัก และนำเสนอในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยใช้ข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารชั้นต้น อันได้แก่งานของนักประวัติศาสตร์ทั้งหลาย และเอกสารชั้นรอง เช่น วิทยานิพนธ์ บทความในวารสาร ซึ่งค้นคว้าได้จากแหล่งค้นคว้าต่าง ๆ เช่น หอสมุดแห่งชาติ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฯลฯ

ความสำคัญหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้มองเห็นประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยกระแสหลัก และกระแสรอง
แจ่มชัดขึ้น
2. ทำให้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างสืบเนื่องของประวัติศาสตร์นิพนธ์
ไทยทั้งก่อนและระยะที่ศึกษา
3. ทำให้มองเห็นสถานะของประวัติศาสตร์ที่มีบทบาทต่อสังคม และการสร้าง
อุดมการณ์ของสังคม
4. ทำให้มีการประเมินคุณค่าและการใช้เอกสารทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะมีผล
ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย